

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-2>

УДК 339.9

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

GLOBALIZATION AND ITS IMPACT ON INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Антипенко Надія Василівнадоктор економічних наук, професор,
Національний авіаційний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4132-4709>**Почерніна Наталія Вікторівна**кандидат економічних наук,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6109-6099>**Васильківський Дмитро Миколайович**доктор економічних наук,
Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4949-078X>**Antypenko Nadiia**

National Aviation University

Pochernina Nataliia

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

Vasykivskyi Dmytro

Khmelnyskyi National University

У дослідженні було розкрито основні підходи до визначення поняття «глобалізація», що існують в українській та міжнародній науковій думці. Визначено ключові прояви та основні риси глобалізації, а також передумови, що визначають цей процес. Охарактеризовано позицію України поміж країн світу стосовно рівня глобалізації за допомогою індексу KOF Globalisation Index. Описано тенденцію зміни значень цього індексу за період незалежності України. Деталізовано сутність індексу глобалізації для України через характеристику його субіндексів: індексів соціальної, економічної та політичної глобалізації. Зауважено тенденції до посилення процесів регіоналізації та деглобалізації, виявлено їх вплив на міжнародні економічні відносини в цілому та в Україні. За результатами проведеного аналізу визначено переваги та недоліки сучасних глобальних процесів для національної економіки.

Ключові слова: глобалізація, міжнародні економічні відносини, KOF Globalisation Index, регіоналізація, деглобалізація.

The relevance of the research topic is determined by the heterogeneity of scientists' approaches to determining its advantages and modern challenges. In particular, along with a number of advantages of globalization, the main one of which is the expansion of opportunities for national economies, there are problems related to the uneven distribution of benefits for countries depending on their level of development, increasing dependence of developing countries on developed countries. These and other reasons led to the intensification of the scientific discourse regarding the processes of regionalization and deglobalization, the trends of which are intensifying recently. Considering the above-mentioned aspects, it is important for Ukraine to balance the national economic policy with the international one, first of all, preserving national priorities. The purpose of the work is to assess the impact of modern globalization trends on international economic relations as a whole and in the context of Ukraine. During the research, methods of analysis and synthesis, statistical method, rating method were used. As a result of the analysis, the main approaches to defining the concept of "globalization" that exist in Ukrainian and international

scientific periodicals were revealed. The key manifestations and main features of globalization are defined, as well as the prerequisites that determine the modern qualities of globalization. The position of Ukraine among the countries of the world in relation to globalization is characterized using the KOF Globalization Index. The trend of changes in the values of this index during the period of Ukraine's independence is described. The essence of the globalization index for Ukraine is detailed through the characteristics of its sub-indices – indices of social, economic and political globalization. Tendencies to strengthen the processes of regionalization and deglobalization are noted and their impact on international economic relations as a whole and in Ukraine is revealed. Based on the results of the analysis, the advantages and disadvantages of modern global processes for the economy of Ukraine were determined. The practical value of the research results lies in identifying the impact of the processes of globalization, regionalization and deglobalization on international relations with the identification of the main advantages and disadvantages for developing countries (using the example of Ukraine), which can be useful for adapting national economic policies to modern globalization trends.

Keywords: globalization, international economic relations, KOF Globalization Index, regionalization, globalization.

Постановка проблеми. Тривалий час глобалізація розглядалася як неминучий процес, що пов'язаний зі зростанням взаємозв'язків та взаємозалежності між державами. Оцінка цього процесу суттєво різниться у підходах науковців, зокрема, поряд із низкою переваг глобалізації та розширенням можливостей для національних економік зауважуються проблеми, які пов'язані із несправедливим розподілом вигоди для країн із різним рівнем розвитку, посиленням залежності менш розвинених країн тощо. Дискредитація окремих ідей глобалізації спричинила перенесення акценту на процеси регіоналізації або навіть деглобалізації, тенденції яких активно набирають обертів. Як країні, що розвивається, Україні важливо збалансувати національну економічну політику з огляду на міжнародні тенденції та, передусім, зберегти національні пріоритети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище глобалізації розглядається у наукових роботах як невід'ємна тенденція сьогодення, що сприяє покращенню взаємодії та мобільності в світі. Такий погляд розділяє Т. Бевз, який робить наголос на тому, що глобалізація виступає ключовим чинником міжнародного порядку та впливає на усі сфери життя. Дослідник розглядає вплив глобалізації на національну ідентичність в контексті війни в Україні, а надання Україні статусу країни-кандидата в Європейський Союз трактує як «початкову трансформацію в глобалізованому світі» [1].

У дослідженні І. Ахмедова відзначено швидкий розвиток глобальної економіки, особливо в контексті цифровізації міжнародної торгівлі. В роботі зауважено розвиток нових можливостей для міжнародного бізнесу, розширення транскордонної торгівлі, посилення глобальної конкуренції та інші тенденції, що пов'язані із процесом глобалізації [2].

Водночас, дедалі частіше у наукових роботах з'являється термін «деглобалізація». Так, Чж. Ван та Чж. Сун констатують спад економічних глобалізаційних процесів ще після фінансової кризи 2008 року. Цю тенденцію, окрім іншого, пояснює розвиток економічних відносин між США та Китаєм від симбіотичних до дедалі більш конкурентних. Також, значний вплив на процеси глобалізації спричинила пандемія COVID-19, яка розділила науковців на три табори: «оптимісти» – вірять у продовження глобалізаційних тенденцій після пандемії; «песимісти» – передбачають спад глобалізації та посилення локалізації; «центристи» – вважають, що глобалізація зазнає «U-подібного» відновлення з часом [3].

С. Онишко та В. Белін дослідили сучасні деглобалізаційні процеси та зазначили, що тенденції до зростання нерівності, підвищення рівня безробіття, інфляції тощо, були посилені на фоні всесвітньої пандемії COVID-19 та змусили уряди переглянути свою економічну політику. Вчені вважають, що внутрішні державні проблеми складно і, навіть, не завжди можливо вирішити через міжнародні домовленості та міжнародні інституції. Вторгнення в Україну може виступати одним з факторів, що впливають на посилення деглобалізаційних процесів [4].

Вплив війни в Україні на глобальні інтеграційні процеси вивчається не лише українськими дослідниками. Е. Орхан зауважив, що вторгнення росії в Україну спричинило тяжку гуманітарну кризу, а також порушило стабільність глобальних геополітичних відносин. Війна зумовила занепокоєння через раптове уповільнення глобального економічного зростання, впливаючи на різні глобальні канали, зокрема, фінансові ринки, ринки товарів, торгівлю, міграційні зв'язки та рівень довіри. Основними каналами впливу конфлікту на світову економіку є фінансові санкції, пере-

шкоди у глобальному ланцюгу поставок та зростання цін на сировину [5].

Проблема уповільнення глобалізаційних процесів досліджується і поза контекстом війни в Україні або кризи, що була спричинена пандемією. Аналізуючи окремі дослідження, можливо дійти висновку, що деглобалізація не є новим явищем та вже набирає обертів вже досить тривалий час. Так, І. Олів'є та М. Грасія вважають, що глобалізація може перебувати у фазі «слоубалізації», стагнації або навіть деглобалізації. Результати їх наукової розвідки свідчать про уповільнення процесів глобалізації, проте дослідники не знаходять свідчень щодо їх скорочення [6].

Т. Флю, передбачаючи кризу глобалізації, вказав на існування двох слабкостей: недооцінку значення національних держав і переоцінку масштабів, для яких культури та ідентичності стали «постнаціональними» та космополітичними. Він ставить питання, чи має дослідження глобальної комунікації більшою мірою звертати увагу на питання національної політики, ніж на «глобальне» як окремий суб'єкт [7].

М. Корнпробст та Т. Пол наголосили, що глобалізація та ліберальний міжнародний порядок десятиліттями розвивалися пліч-о-пліч. Але автори засвідчують зміни, які відбуваються останнім часом, та вказують на зростання деглобалізаційних сил, а також на зростання тиску на міжнародний ліберальний порядок [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відсутність єдиного погляду стосовно тенденцій глобалізації (деглобалізації) на сьогоднішній день зумовлюють потребу у подальших дослідженнях цієї проблеми, зокрема, впливу цих тенденцій на міжнародні економічні відносини в цілому, а також в контексті інтеграції України у міжнародне співтовариство.

Метою роботи є оцінка впливу сучасних тенденцій глобалізації на міжнародні економічні відносини в цілому та в контексті України. Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних завдань:

- дослідити різні підходи до визначення поняття «глобалізація», охарактеризувати її ключові риси та напрями;
- оцінити ґрунтовність підходів, що припускають уповільнення глобалізації або дискредитацію ідей цього процесу;
- виявити, як сучасні глобалізаційні (деглобалізаційні) тенденції впливають на міжнародні економічні відносини в цілому

та на економічні відносини України з іншими державами зокрема.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація є процесом, у ході якого «розмиваються» національні кордони, відбувається інтеграція національних економік, технологій, культури та управління, що супроводжується формуванням складних взаємовідносин, які поглиблюють взаємозалежність між державами. Мережі зв'язків, що утворюються в процесі глобалізації, опосередковуються різними потоками, у тому числі, людей, інформації, ідей, товарів та капіталів [9].

Творці терміну «глобалізація» спершу розглядали це явище як винятково ринковий феномен, що пов'язаний з інтеграцією ринків [10]. Їх наступники почали визначати декілька вимірів глобалізації, включно з економічним, соціальним, політичним, безпековим, культурним та екологічним [11]. В окремих наукових роботах глобалізація розглядається з різних позицій:

- як інтернаціоналізація, що передбачає зростання міжнародного обміну та взаємозалежності держав;
- як лібералізація, яка полягає у послабленні або скасуванні обмежень на міжнародну торгівлю;
- як універсалізація або поширення благ, досвіду, різних об'єктів у світі;
- як вестернізація – поширення американських цінностей, їх проникнення у всі сфери життя;
- як детериторізація – передбачає реконфігурацію географії, що перетворює світ у єдину систему [12].

Глобалізація проявляється у формуванні єдиного ринку товарів, послуг, технологій, фінансів та знань, у прийнятті загальних ліберальних цінностей. До її основних ознак належать: міжнародний поділ праці, посилення взаємозалежності між країнами та зростання відкритості національних ринків [13]. При цьому, на погляд Р. Кеохейн та Д. Най глобалізм не передбачає універсальності [14].

І. Томашук деталізував ключові риси сучасної глобалізації. До таких рис належать: інтернаціоналізація виробництва, яка передбачає участь одночасно декількох країн у створенні кінцевого продукту; об'єднання виробничих сил; інтернаціоналізація міжнародного поділу праці за посилення значення сфери послуг; утворення глобальної інфраструктури; міжнародна міграція робочої сили; кооперація з метою вирішення глобальних екологічних проблем. До нових передумов, що визначають

сучасні властивості глобалізації, науковець відносить розвиток інформаційних технологій та засобів зв'язку (технологічні передумови), значні зрушення в інституційній структурі світового господарства (організаційні передумови) та розповсюдження європейських та американських цінностей в світі (культурні передумови) [15].

Розкриваючи участь України у глобалізаційних процесах, варто відзначити її позицію за індексом глобалізації (KOF Globalisation Index) поміж країн світу, а також динаміку цього показника (рис. 1).

Значення KOF Globalisation Index для України продемонструвало суттєве зростання за роки незалежності, досягнувши 73 балів у 2021 році (у 1991 році це значення складало лише 32 бали). Це вказує на активну участь країни у процесах глобалізації. Більше інформації можна отримати, порівнюючи поточне значення індексу для України та інших країн світу. На рисунку 2 наведено значення KOF Globalisation Index для перших 43 країн у рейтингу (кількість країн відповідає поточній позиції України у зазначеному рейтингу – 43 місце в світі).

Враховуючи, що індекс розраховується для 196 країн світу, можна відзначити, що Україна посідає досить високу позицію у світовому рейтингу. Однак саме значення індексу не надає достатньо даних для формування більш інформативних висновків, тому варто розглянути значення наведеного індексу для України за його основними складниками, до яких належать: індекс політичної глобалізації,

індекс соціальної глобалізації та індекс економічної глобалізації (рис. 3).

На рисунку 3 наведено як місце України поміж інших країн за досліджуваними індексами (тобто, чим більше значення цього показника, тим нижчу позицію посідає країна), так і обчислене значення індексів (чим вище значення, тим краще оцінка стосовно глобалізації). Як видно з діаграми, найвища оцінка для України зафіксована для індексу політичної глобалізації (88 пунктів). Відповідно, за цим індексом країна посідає 31 місце в світі. Водночас, оцінки для індексу соціальної та економічної глобалізації є помітно нижчими (70 та 62 пункти відповідно). В рейтингу за індексом соціальної глобалізації Україна посідає лише 84 місце в світі, за індексом економічної глобалізації – 77 місце.

Структура кожного із зазначених субіндексів, тобто, складників індексу глобалізації, дозволяє визначити ключові проблемні сфери. Індекс економічної глобалізації (de facto) містить торгівлю глобалізацію (торгівля товарами, послугами, диверсифікація торгових партнерів) та фінансову глобалізацію (прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, міжнародний борг, міжнародні резерви, міжнародні доходні виплати). Індекс соціальної глобалізації (de facto) складається з міжособистісної глобалізації (міжнародний голосовий трафік, трансфери, міжнародний туризм, іноземні студенти, міграція), інформаційної глобалізації (використана пропускна здатність Інтернету, міжнародні патенти, експорт високих технологій), культурної глобалізації (торгівля культурними

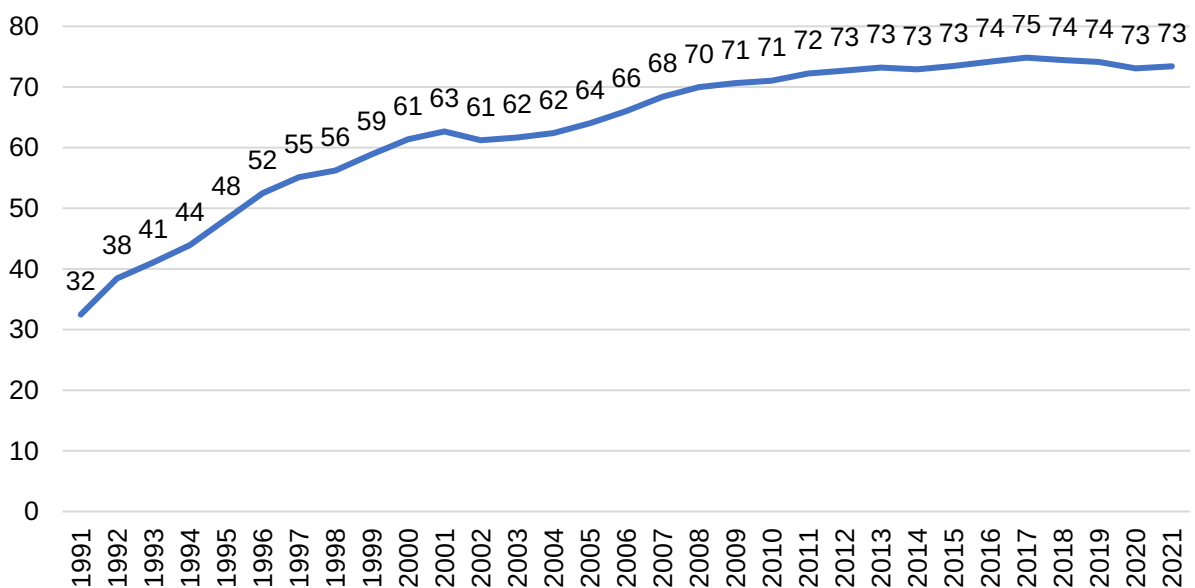

Рис. 1. Динаміка KOF Globalisation Index для України за період з 1991 по 2021 рр.

Джерело: [16]

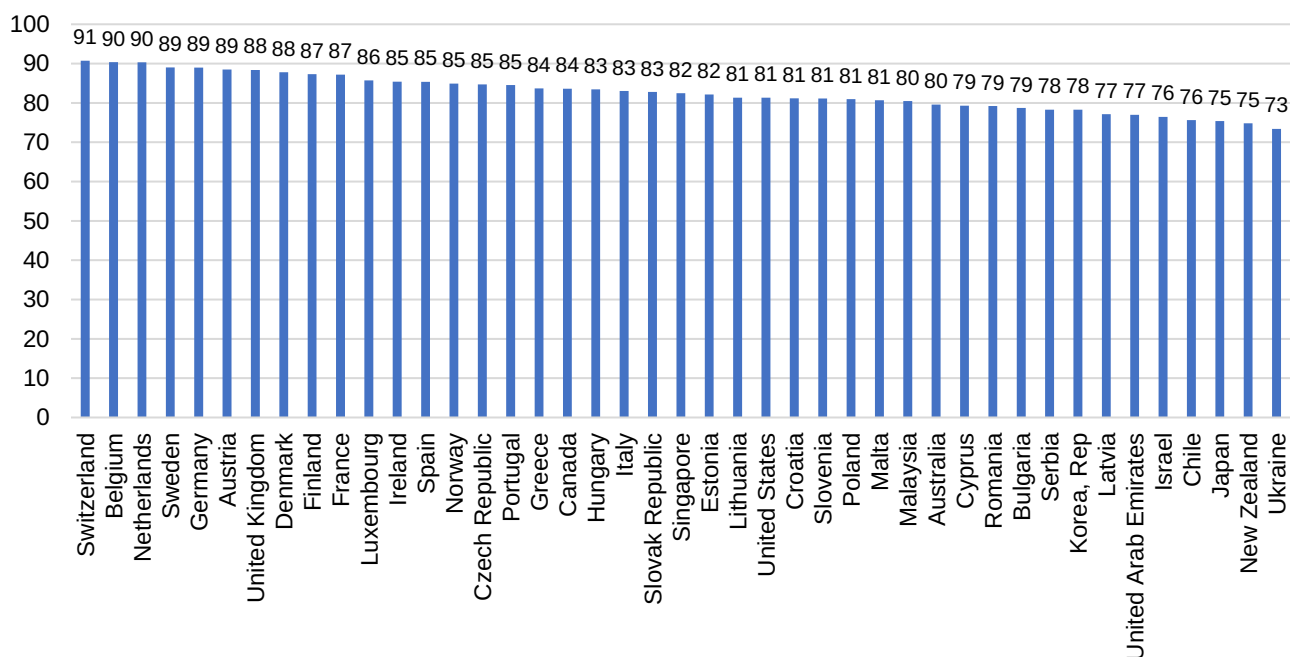

Рис. 2. KOF Globalisation Index станом на 2021 рік

Джерело: [16]

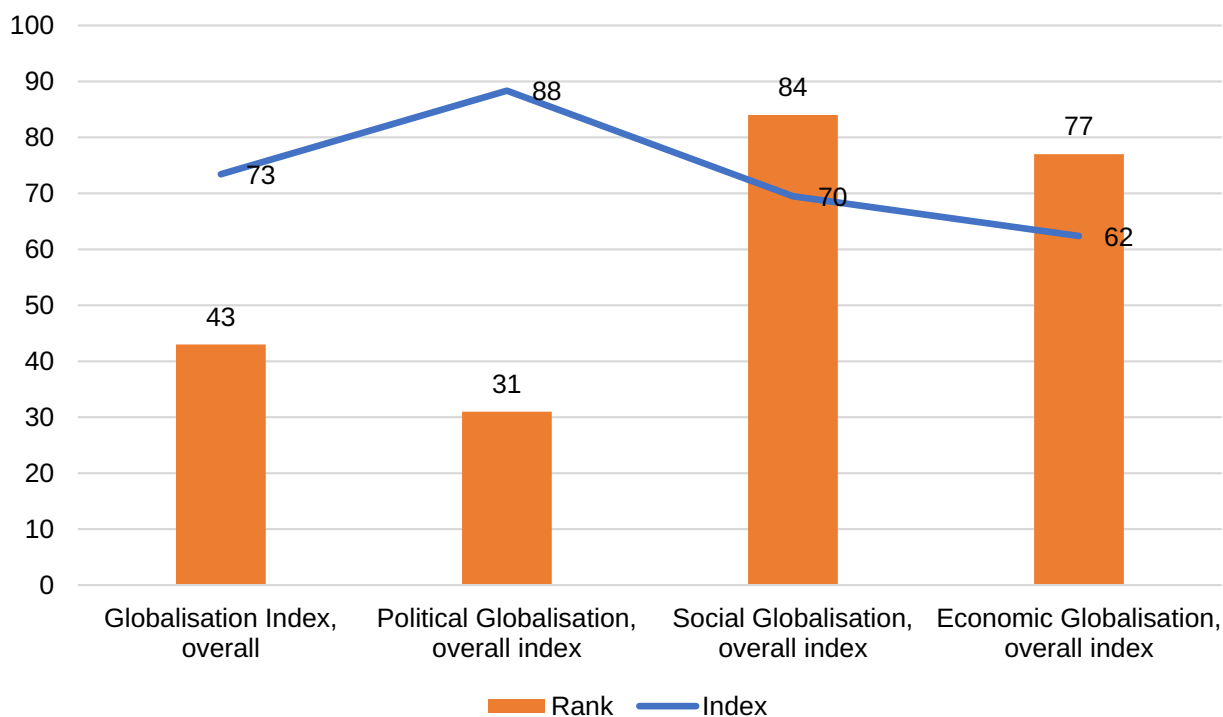

Рис. 3. Індекс глобалізації для України у розрізі його основних складників

Джерело: [16]

товарами, побутовими послугами, міжнародні торгові марки, а також присутність на ринку ресторану McDonald’s та магазинів IKEA). Політична глобалізація містить три основні складові – посольства, миротворчі місії ООН та міжнародні неурядові організації [16].

Часто поряд із глобалізацією у наукових роботах розглядається процес регіоналізації, що полягає у зближенні національних економік та активізації взаємодії країн у окремих регіональних межах. Дедалі більше країн прагнуть вступити у певні об’єднання (наприклад,

Європейський Союз та НАТО). При цьому практика свідчить, що найвища економічна взаємозалежність характерна об'єднанням розвинених країн, які були утворені за регіональною ознакою. Ця тема є актуальною в контексті євроінтеграційних намірів України, що зумовлює необхідність визначення переваг регіоналізації:

- вільний або спрощений рух товарів та послуг, капіталу та трудових ресурсів в межах регіонального об'єднання;
- розробка єдиного з технологічної точки зору виробничого процесу;
- гармонізація економічної політики та національних законодавчих баз;
- удосконалення співпраці у інноваційній та технологічній сферах;
- спільні наукові дослідження і розробки [13].

Іноді глобалізацію та регіоналізацію розглядають як протилежні процеси, проте ці процеси не є різноспрямованими і можуть розвиватися паралельно у складній системі взаємних зв'язків та залежностей. Водночас, останнім часом у наукових публікаціях дедалі частіше наголошується на посиленні тенденцій процесу, що дійсно має протилежний глобалізації вектор розвитку – процес деглобалізації. Деглобалізація демонструє ідею «провалу» сценаріїв глобалізації як процесу, що зумовлює економічні проблеми сучасності та ускладнює розвиток національних держав.

Основними передумовами деглобалізації, на погляд С. Онишко та В. Беліна, є світова криза 2007–2009 років, Брекзит у 2016 році, торгова політика Д. Трампа (США) у 2017 році, посилення ролі націоналізму, пандемія COVID-19 у 2020 році, а також війна в Україні, що розпочалася у 2022 році. При цьому, як відзначають дослідники, жодна з цих подій не призвела до скорочення світової торгівлі. Водночас, на фоні ситуації, що склалася у глобальному економічному просторі на сьогоднішній день, науковці відзначають поглиблення існуючих проблем для країн, що розвиваються (у тому числі, України). Для таких країн темпи зростання міжнародної торгівлі знижувалися ще до пандемії та повномасштабного вторгнення, і це, на погляд авторів, є наслідком більш системних проблем [4]. Зокрема, варто зауважити зростання обмежувальних заходів країн G20 відносно імпорту товарів (рис. 4).

Держави, які належать до G20, є основними партнерами країн, що розвиваються. Зважаючи на інформацію, яка наведена на рисунку 4, можна зауважити, що з 2018 року спостерігається значне зростання обмежувальних заходів країн G20 відносно імпорту товарів.

Підсумовуючи поведений аналіз, можна відзначити ключові переваги та недоліки сучасних глобальних тенденцій для України. До основних переваг належать розвиток між-

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

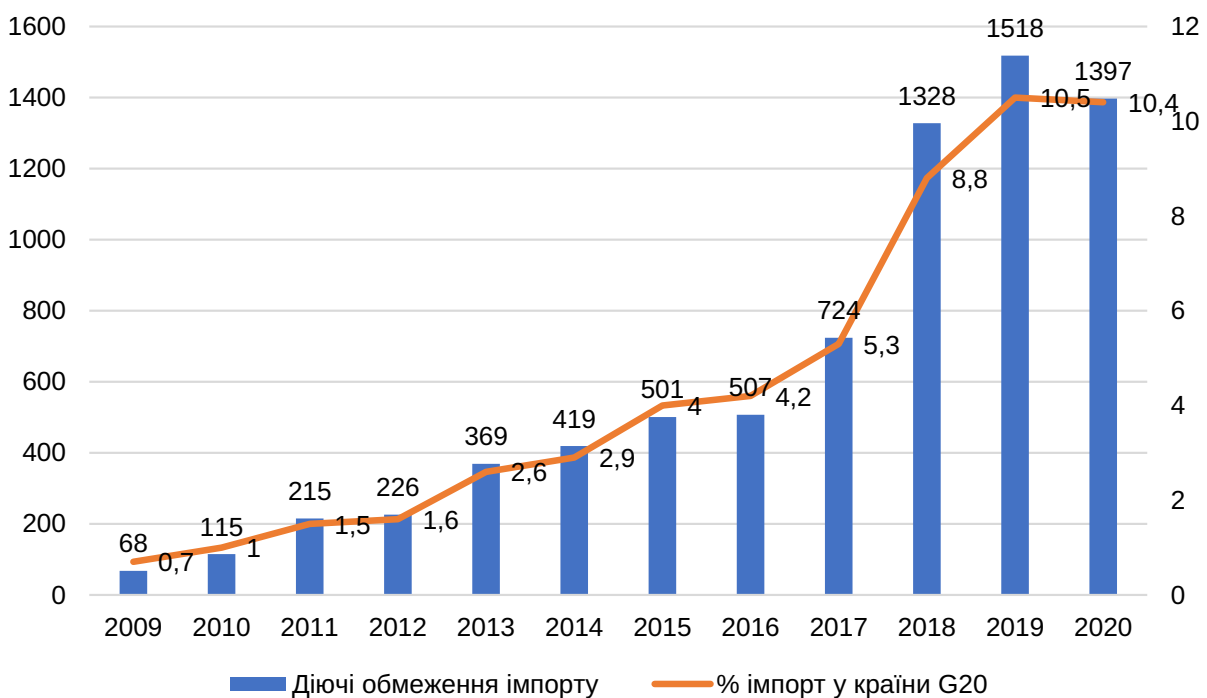

Рис. 4. Імпорт у країни G20 та діючі обмеження імпорту

Джерело: [17]

народної торгівлі, обмін передовим досвідом у виробництві та інших сферах, покращення доступу до інвестицій та доступ до економічних свобод. Недоліками, що мають особливе значення для України, є несправедливий розподіл доходів та економічних переваг, зростання зовнішнього боргу та економічної залежності, конкуренції, монополізація окремих сегментів ринку, зниження ефективності механізмів саморегулювання ринку, трансформація національного процесу відтворення, поширення уніфікованих стандартів на національну культуру, посилення зовнішнього впливу на економіку, загострення суперечностей у міжнародних відносинах тощо [15; 18].

Висновки. З огляду на проведений аналіз, можливо підсумувати, що міжнародні економічні відносини на сьогоднішній день

розвиваються під впливом складних різноспрямованих процесів, зокрема, глобалізації, деглобалізації, а також регіоналізації. Економіка України як держави, що розвивається, зазнає неоднозначних наслідків, які є проявами цих процесів. В окремих випадках вони призводять до отримання певної вигоди та переваг, а в інших – до втрат, впускених можливостей та посилення залежності. Це потребує розробки нових підходів економічної політики, що уможливають адаптацію української економіки до сучасних реалій з урахуванням як національних пріоритетів, так і міжнародних тенденцій. Розробка адаптаційної моделі економічної політики України до розглянутих тенденцій може виступати перспективним напрямом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бевз Т. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: виклики і загрози. *Українознавство*. 2022. № 3 (84). С. 8–26. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.3\(84\).2022.263588](https://doi.org/10.30840/2413-7065.3(84).2022.263588) (дата звернення: 10.01.2024).
2. Ahmedov I. The impact of digital economy on international trade. *European Journal of Business and Management Research*. 2020. Vol. 5. No. 4. URL: <https://www.ejbmr.org/index.php/ejbmr/article/view/389> (дата звернення: 10.01.2024).
3. Wang Z., Sun Z. From globalization to regionalization: The United States, China, and the post-Covid-19 world economic order. *Journal of Chinese Political Science*. 2021. Vol. 26. P. 69–87. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11366-020-09706-3> (дата звернення: 10.01.2024).
4. Онишко С., Белін В. Актуалізація і динаміка розвитку деглобалізаційних процесів та їх впливу на формування економічної політики. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2022. № 2. С. 66–80. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/dpujournal/article/view/12/12> (дата звернення: 10.01.2024).
5. Orhan E. The effects of the Russia-Ukraine war on global trade. *Journal of International Trade, Logistics and Law*. 2022. Vol. 8. No. 1. P. 141–146. URL: <http://jital.org/index.php/jital/article/view/277/0> (дата звернення: 10.01.2024).
6. Olivé I., Gracia, M. Is this the end of globalization (as we know it)? *Globalizations*. 2020. Vol. 17. No. 6. P. 990–1007. DOI: <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1716923> (дата звернення: 10.01.2024).
7. Flew T. Globalization, neo-globalization and post-globalization: The challenge of populism and the return of the national. *Global Media and Communication*. 2020. Vol. 16. No. 1. P. 19–39. DOI: <https://doi.org/10.1177/1742766519900329> (дата звернення: 10.01.2024).
8. Kornprobst M., Paul T. V. Globalization, deglobalization and the liberal international order. *International Affairs*. 2021. Vol. 97. No. 5. P. 1305–1316. DOI: <https://doi.org/10.1093/ia/iab120> (дата звернення: 10.01.2024).
9. The KOF globalisation index–revisited / S. Gygli et al. *The Review of International Organizations*. 2019. Vol. 14. P. 543–574. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11558-019-09344-2> (дата звернення: 10.01.2024).
10. Levitt T. The globalization of markets. *Harvard Business Review*. 1983. URL: <https://hbr.org/1983/05/the-globalization-of-markets> (дата звернення: 10.01.2024).
11. Intriligator M. Globalisation of the world economy: potential benefits and costs and a net assessment. *Economics of globalisation*. London: Routledge, 2017. P. 85–94. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351159326> (дата звернення: 10.01.2024).
12. Scholte J. A. Globalization. A critical introduction. London : Palgrave, 2000. 361 p.
13. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації: колективна монографія / кол. авт.; за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 347 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/201485678.pdf> (дата звернення: 10.01.2024).
14. Keohane R. O., Nye J. S. Globalization: What's new? What's not?(And so what?). *Making policy happen*. London : Routledge, 2020. P. 105–113. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003060697> (дата звернення: 10.01.2024).
15. Томашук І. В., Томчук О. Ф., Гиренко Ю. В. Розвиток міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2 (56). С. 197–212. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2021-2-14> (дата звернення: 10.01.2024).

16. KOF Globalisation Index. *KOF Swiss Economic Institute*. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> (date of access: 10.01.2024).
17. New WTO report on G20 shows restraint in new pandemic-related trade restrictions. *World Trade Organization*. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news21_e/trdev_28oct21_e.htm (date of access: 11.01.2024).
18. Печко В. С. Глобалізаційні феномени економічного простору: переваги та недоліки. *Eurasian scientific discussions* : the 8th International scientific and practical conference (Barcelona, Spain, August 29–31, 2022). Barcelona, Spain : Barca Academy Publishing, 2022. P. 261–265. <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/EURASIAN-SCIENTIFIC-DISCUSSIONS-29-31.08.22.pdf#page=261> (дата звернення: 10.01.2024).

REFERENCES:

1. Bevz, T. (2022). Vplyv hlobalizatsii na utverdzhennia natsionalnoi identychnosti v umovakh viiny: vyklyky i zahrozy [The effect of globalization on the establishing of national identity in the wartime: Challenges and threats]. *Ukrainian Studies*, (3(84)), 8–26. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.3\(84\).2022.263588](https://doi.org/10.30840/2413-7065.3(84).2022.263588)
2. Ahmedov, I. (2020). The impact of digital economy on international trade. *European Journal of Business and Management Research*, 5(4). <https://www.ejbm.org/index.php/ejbm/article/view/389>
3. Wang, Z., & Sun, Z. (2021). From globalization to regionalization: The United States, China, and the post-Covid-19 world economic order. *Journal of Chinese Political Science*, 26, 69–87. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11366-020-09706-3>
4. Onyshko, S., & Bielin, V. (2022). Aktualizatsiia i dynamika rozvytku dehlobalizatsiinykh protsesiv ta yikh vplyvu na formuvannia ekonomichnoi polityky [Actualization and development dynamics of deglobalization processes and their influence on the formation of economic policy]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho podatkovoho universytetu*, (2), 66–80. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/dpujournal/article/view/12/12>
5. Orhan, E. (2022). The effects of the Russia-Ukraine war on global trade. *Journal of International Trade, Logistics and Law*, 8(1), 141–146. URL: <http://jital.org/index.php/jital/article/view/277/0>
6. Oliví, I., & Gracia, M. (2020). Is this the end of globalization (as we know it)?. *Globalizations*, 17(6), 990–1007. DOI: <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1716923>
7. Flew, T. (2020). Globalization, neo-globalization and post-globalization: The challenge of populism and the return of the national. *Global Media and Communication*, 16(1), 19–39. DOI: <https://doi.org/10.1177/1742766519900329>
8. Kornprobst, M., & Paul, T. V. (2021). Globalization, deglobalization and the liberal international order. *International Affairs*, 97(5), 1305–1316. DOI: <https://doi.org/10.1093/ia/iab120>
9. Gygli, S., Haelg, F., Potrafke, N., & Sturm, J. E. (2019). The KOF globalisation index–revisited. *The Review of International Organizations*, 14, 543–574. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11558-019-09344-2>
10. Levitt, T. (1983, May). The globalization of markets. *Harvard Business Review*. DOI: <https://hbr.org/1983/05/the-globalization-of-markets>
11. Intriligator, M. (2017). Globalisation of the world economy: Potential benefits and costs and a net assessment. In P. Gangopadhyay & M. Chatterji (Eds.), *Economics of globalisation* (pp. 85–94). London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351159326>
12. Scholte, J. A. (2017). *Globalization: A critical introduction*. Bloomsbury Publishing.
13. Holikov, A. P., & Dovhal, O. A. (2015). Transformatsiia mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v epokhu hlobalizatsii: kolektyvna monohrafiia [Transformation of international economic relations in the era of globalization: A collective monograph]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/201485678.pdf>
14. Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2020). Globalization: What's new? What's not? (And so what?). In L. Budd, J. Charlesworth, & R. Paton (Eds.), *Making policy happen* (pp. 105–113). London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003060697>
15. Tomashuk, I. V., Tomchuk, O. F., & Hyrenko, Yu. V. (2021). Rozvytok mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v umovakh hlobalizatsii [Development of international economic relations in the conditions of globalization]. *Economy, Finances, Management: Topical Issues of Science and Practical Activity*, (2(56)), 197–212. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2021-2-14>
16. KOF Swiss Economic Institute. (n.d.). *KOF Globalisation Index*. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
17. World Trade Organization. (2021, October 28). *New WTO report on G20 shows restraint in new pandemic-related trade restrictions*. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news21_e/trdev_28oct21_e.htm
18. Pechko, V. S. (2022). Hlobalizatsiini fenomeny ekonomichnoho prostoru: perevahy ta nedoliky [Globalization phenomena of the economic space: advantages and disadvantages]. In *The 8th International scientific and practical conference "Eurasian scientific discussions" (August 29–31, 2022)* (pp. 261–265). Barca Academy Publishing. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/EURASIAN-SCIENTIFIC-DISCUSSIONS-29-31.08.22.pdf#page=261>